

Juni 2023

Schadelijke houtpellets

Nederlandse overheidssubsidies voor Estse biomassa verergeren de klimaat- en biodiversiteitscrisis maar de Nederlandse toezicht-houder ziet het probleem niet.

Houtpellets zijn in Nederland de meest gebruikte biobrandstof voor energieproductie. Dankzij subsidies op bijstook ervan in elektriciteitscentrales voor duurzame energieproductie, is de invoer naar Nederland sinds 2018 sterk gestegen.

Het bijstoken van houtpellets geeft geen pas met de huidige klimaatcrisis waarin de uitstoot zo snel mogelijk verminderd moet worden. Bij verbranding komt er namelijk meteen CO₂ vrij, en meer dan bij de verbranding van fossiele brandstoffen als kolen en gas voor dezelfde hoeveelheid opgewekte energie. Bovendien worden voor de productie van houtpellets bomen gekapt die CO₂ opnemen en vastleggen. Herbebossing zorgt pas op zeer lange termijn voor een vergelijkbare opnamecapaciteit, omdat de opnamecapaciteit van jonge bomen lager is dan die van oudere bomen.

In 2020 laaide de controverse rond houtpellets op na berichten in de media over het kappen van bossen met een hoge beschermingswaarde in de Baltische staten. Onlangs kwam aan het licht dat in Roemeense bossen eeuwenoude bomen versnipperd worden voor de productie van houtpellets. En dat Envia, de grootste pelletproducent ter wereld, klanten in Europa en elders belazert met houtpellets afkomstig van bomen uit de Verenigde Staten zonder dat heraanplant plaatsvindt.

Duurzame houtpellets uit Estland?

Om duurzame productie van houtpellets te garanderen heeft Nederland criteria opgesteld voor duurzame biomassa. In 2021 onderzocht SOMO, samen met het Estse Milieufonds (ELF) of houtpellets uit Estland die worden gebruikt voor de bijstook in Nederlandse elektriciteitscentrales, voldoen aan deze criteria. Het onderzoek, in opdracht van Greenpeace, richtte zich specifiek op het Estse bedrijf Graanul Invest. Dit bedrijf is een toonaangevende leverancier aan de Nederlandse markt en de belangrijkste producent van houtpellets in Europa.

De onderzoekers concludeerden dat de productie van houtpellets in Estland vaak niet voldoet aan de Nederlandse criteria voor duurzame biomassa, en ook niet aan die van andere gangbare duurzame bosbouw(productie)normen zoals Sustainable Biomass Production (SBP), Programme for the Endorsement of Forest Certification (PEFC) en Forest Stewardship Council (FSC).

Zo kwam naar voren dat er in de praktijk gekapt wordt in beschermde bossen met hoge biodiversiteitswaarde. Dit gaat ten koste van oudere bomen en bedreigde soorten vogels, planten, mossen en paddenstoelen die er leven en groeien, en die volgens de Nederlandse criteria beschermd hadden moeten worden. Ook laat het rapport zien dat er gekapt wordt in kwetsbare bosgebieden zoals langs waterkanten en oevers maar ook in veenbossen waar dit eigenlijk volgens de criteria verboden is. Vooral in veenbossen leiden deze praktijken tot uitstoot van extra veel broeikasgassen.

Tegenonderzoek van de industrie

In oktober 2021 kwamen de energiebedrijven, verenigd in de belangenvereniging Energie-Nederland, naar buiten met een rapport van bosbouwadviesbureau Indufor. Dit onderzoek bestrijdt de conclusies van het SOMO-onderzoek *Houtpelletschade*. Zo stelt het dat het SOMO-onderzoek te weinig goed onderbouwde gevallen laat zien van het verdwijnen van bossen met hoge biodiversiteitswaarde en habitatten van beschermde

vogelsoorten om te kunnen spreken van een schending van de Nederlandse duurzaamheidscriteria.

Hoofdonderzoeker Sanne van der Wal (SOMO) ontkent dit met klem: “Ons onderzoek komt met een 20-tal goed gedocumenteerde voorbeelden van schadelijke bosbouwpraktijken zoals de kap van stukken bos met oude bomen en beschermde vogelsoorten, en geeft ook duidelijk aan dat er veel meer gevallen te vinden zijn.” Ook begrijpt Van der Wal niet waarom Indufor zo stellig is over hun conclusies: “Aan de ene kant zeggen ze dat er geen bewijs is dat criteria niet worden nageleefd, maar tegelijkertijd erkennen ze dat de criteria niet altijd even duidelijk zijn, er in de praktijk wel degelijk sprake kan zijn van schade aan de natuur, en dat de industrie best meer kan doen om die schade te voorkomen.”

Antwoord op vragen van het ministerie

Ook de Nederlandse Emissie Autoriteit (NEa), de organisatie die in Nederland op de naleving van de criteria voor subsidieverstreking toeziet, hield de bevindingen van *Houtpelletschade* op verzoek van minister Jetten kritisch tegen het licht. In het in juni vorig jaar gepresenteerde onderzoek wordt geconcludeerd dat “houtpellets uit Estland voor de Nederlandse markt als duurzaam kunnen worden beschouwd”. SOMO is het pertinent oneens met de hoofdconclusie van dit onderzoek.

Van der Wal: “Het NEa-onderzoek schiet onder meer te kort omdat het volledig gebaseerd is op literatuuronderzoek en interviews terwijl veldonderzoek, dat de basis vormt voor ons onderzoek, vereist is. Het NEa onderzoek richt zich ook voornamelijk op voorbeelden uit ons rapport die illustratief zijn voor grotere problemen, maar aan die grotere problemen gaat het verder voorbij. De beoordeling van de NEa leunt bovendien te zwaar op de standpunten van actoren die er belang bij hebben de status quo te handhaven, zoals producenten en inspectiediensten.”

Volgens de NEa worden de bossen in Estland duurzaam beheerd, omdat “procedures correct zijn gevolgd”. Zo zou het gebruik van bomen uit veenbossen bijvoorbeeld niet in strijd zijn met de duurzaamheidscriteria, omdat deze bossen in Estland officieel niet als veenbossen zijn aangemerkt. De in het SOMO-rapport genoemde bossen zijn echter wel degelijk veenbossen, zoals uit ons veldonderzoek blijkt. De NEa had dit gemakkelijk ter plaatse kunnen vaststellen. Hetzelfde geldt voor de kaalslag langs oevers, waarop SOMO de aandacht vestigt. Omdat de Estse milieu-inspectie en Granuul Invest beweren dat er hier geen (groot) probleem is, is de zaak gesloten ook al is er veel bewijs voor het tegendeel.

Stop subsidies tenminste uit voorzorg

Hoewel zowel Indufur en NEa dus geen aanleiding in het SOMO-onderzoek zien om te twifelen aan de duurzaamheid van de Estse houtpellets, stellen beiden wél dat er grondiger onderzoek nodig is naar belangrijke kwesties die erin aan de orde komen: houtkap in veenbossen en de klimaatbijdrage daarvan, en de (vermeende) ontoereikende bescherming van bossen met een hoge natuurwaarde door de Estse overheid. Alleen al deze adviezen zouden vanuit het voorzorgsprincipe voldoende reden moeten zijn voor de minister om de subsidies op te schorten totdat dat onderzoek is afgerond. SOMO pleit ervoor om dan ook meteen uitgebreider onderzoek te laten doen naar de schadelijkheid van de productie van houtpellets voor de Nederlandse markt. Daarin zou tenminste alle door SOMO en ELF geconstateerde problemen in Estland op basis van veldonderzoek moeten worden bekeken.